

Алғашқы мәліметтеріді алу әдістерінің жалпы сипаты..

Тоқсанбаева Н.Қ.

- Вильгельм Вундт - 1832 жылы 16 тамызда Неккарауға жақын Мангейма деген жерде дүниеге келді. 1920 жылы 31 тамызда дүниеден өтті.

- Адамды субъект ретінде басқа тіршілік иелерінен ажырататын басты белгі – **сана**.
- **Сана** – психикалық дамудың ең жоғары сатысы, ол тек адамға ғана тән. Ол адамның объективті шындықты тану, бағытталған мінез-құлықты қалыптастыру, сондай-ақ айналаны өзгерту мүмкіндігін анықтайды. Қоршаған ортаны саналы түрде өзгерте алу іс-әрекеті адамның субъект ретіндегі тағы да бір белгісі.

- XIX ғ-дың аяғы XX ғ-дың басында атақты психолог Г.Эббингауз психология тарихына қысқаша және нақты анықтама берген. Ол психология ғылымының зерттеу пәні бойынша психикалық құбылыстардың тарихи даму процестерін қарастырды. Осы көзқарас бойынша психология тарихын шартты түрде төрт кезеңге бөлуге болады: Бірінші кезеңде – психология жан туралы ғылым болып қалыптасады, екіншіден – сана туралы ғылым, үшіншіден – мінез-құлық туралы ғылым, төртіншіден – психика туралы ғылым.

- Екінші кезеңде психологияның зерттеу объектісі – сана деп қарастырылып мұнда ұзақ уақыт интроспекция әдістемесі негізгі ғана емес жалғыз психологиялық әдіс болды. Ол екі негізгі бағытпен тұжырымдалады; біріншіден, сана процесі сыртқы бақылау үшін “жабық”, ал екіншіден сана процесі субъектінің өзінде ашылады. Бұл тұжырымдардан сана процесі басқаға түсініксіз нақты адамның өзінде ғана оқылады. Осы интроспекция әдісінің негізін қалаған Дж. Локк. Психология ғылымының дамуы үшін интроспективті психология айтарлықтай мәнді әсер қалдыра отырып, мынандай теориялар қатарын ұсынды;
- ❖ • В.Вундт және Э.Титченер негізін қалаған сана элементтерінің теориясы;
- ❖ • Ф.Брентано атымен байланысты дамыған сана актілерінің психологиясы;
- ❖ • У.Джемсом құрған сана қарқыны теориясы;
- ❖ • В.Дильтеяның түсіндірмелік психологиясы.
- Қазіргі психологияда интроспекция ұғымын өзін-өзі бақылау әдістемесі
- ретінде қолданылып жүр.

- 1879 жыл ғылыми психологияның символды түрде туған күні саналады, өйткені дәл сол кезде Лейпцигте профессор Вильгельм Вундт эксперименталды психологияның әлемдегі тұңғыш зертханасын ашты. Вундт саналы танылатын ішкі тәжірибені талдауға нағыз ғылыми әдісті қолдануға тырысты, оның қарапайым құрылымдарын анықтауға және сипаттауға тырысты. Осылайша, материяның (заттың) атомдарға бөлінетіні сияқты, сана психикалық элементтерге жіктелді. Вундт үшін мұндай элементтер ретінде сезімдер, бейнелер және күйлер танылды. Вундтта күтпеген жағдай болды: зертханаға үлкен қызығушылық танытушылар пайда болды.

- 1880 жылдары Вундтың философиялық он күндігі ретінде танымал. Бұл кезде оның философия, әдеп, логикаға байланысты көптеген мақалалары және кітаптары шықты. 1896 жылы Вундтың психологиялық жүйесі қысқаша мазмұндалған **«Психология очерктері»** шығарылды. 1911 жылы **«Психологияға кіріспе»** жарық көрді. 1900 жылдан бастап он томдық **«Халық психологиясы»** шыға бастады. Басылым 1920 жылға дейін жалғасты. Оның соңғы кітабы – **«Еске түсіру»**. Вунт 420 кітап және мақалалар жазды.

Ол сананың (ол психикалық психикалық процесстердің бар екендігін жоққа шығаратын) ақыл-кеңес (қауымдастық заңдарына сәйкес біріктірілген) объективті шындықты көрсететін өкілдіктерді қалыптастыратын жеке элементтерден тұрады деп санайды.

Сезім (яғни, сананың элементтері) Модальдік (мысалы, көрнекі сезімдер есту қабілеттерінен ерекшеленетін) және қарқындылық сияқты қасиеттерге тән.

Сана-сезімнің негізгі элементтері -
бұл сезім (эмоционалдық жағдай).

Вундттың гипотезасына
сәйкес, әр сезім үш
өлшемге ие:

кернеу -
релаксация

толқу -
тыныштық

рахаттану
- риза

1862-1863 жж. Вильгельм Ваунд экспериментальды психологияны құру тұжырымдамасын жариялады, ол екі негізгі бөлімнен тұрады:

- эксперименттер мен интроспективалар арқылы жеке ойлауды зерттеу (жеке ой, тәжірибе, ерік, сөйлеу және т.б. үшін жеке бақылау) ;

- «Халықтар психологиясы», яғни адам мәдениеті өнімдерін талдау: тіл, мифтер, әдет-ғұрыптар, түрлі халықтардың әдет-ғұрыптарын зерттеу және т.б.